

POKLADNE MASKE → MASKE

POKLONAC, zidani stup, odn. mala zidana kućica, podignuta pretežno u slobodnu prostoru da bi štitila od vremenskih nepogoda kip sveca, odn. sliku koja je u njoj smještena. Naziv p. uobičajen je u čakavskome dijelu Hrvatske (u izvorima se susreću nazivi: *kapelica*, *oratorium*, *capellula*, *aedificiolum*, *receptaculum*). Pučka inventivnost oblikovala je više tipova poklonaca. Na području S Hrvatske uobičajen je zidani prizmatični stup sa šatorastim krovčićem i četiri, odn. tri niše, te s jednom nišom za kip, odn. za sliku; to su izdanci gotičkoga stupa tipa tabernakula. Poklonci-edikule (podizani osobito tijekom XVIII. i XIX. st.) otvoreni su s tri strane, ili samo s jedne strane, ili su pak zatvoreni providnim vratima, a katkada imaju i mali tornjić. U SZ krajevima (Petrijanec kraj Varaždina, Međimurje) građeni su i od drva.

LIT.: A. Horvat, Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju, Zagreb 1956. A. Ht.

POKRAJČIĆ, Ratko, graditelj (Šibenik, XV. st.). God. 1449. radi na obnovi šibenskih utvrda. Zajedno s A. Budičićem zida je kapelu Sv. Andrije u dominikanskoj crkvi.

LIT.: J. Fisković, Neki vidovi rada Jurja Dalmatinca u Šibeniku i Splitu, Radovi HIJZ, 1981, 27–28, str. 112, 124, 165.

POKRIVENIK, prapov. nalazište, špilja na S strani otoka Hvara. Među mnogobrojnim keramičkim ulomcima, koji najvećim dijelom pripadaju hvarskoj kulturi, nađeni su i višebojni fragmenti čije podrijetlo upućuje na Dimini-kulturu (Grčka).

LIT.: G. Novak, Izvještaj o prehistorijskim istraživanjima otoka Hvara, Ljetopis JAZU, 1949, 55. — V. Mirosavljević, Nalaz heladske keramike u špilji Pokrivenik na Hvaru, VJAHID, 1971. B. Čk.

POKRIVKA, Matija, slikar (Kutovo kraj Orahovice, 7. IX. 1923). Po zanimanju službenik, pohađao tečaj crtanja kod V. Kirina 1948/49. Od 1967. profesionalni slikar. U crtežima dokumentarnih značajki bilježi sukob staroga i novoga u arhitekturi Zagreba. Objavio monografiju *Istarska viđenja* (1982). Piše pjesme i prozne zapise kojima komentira vlastite crteže.

POKROVNIK, selo u Dalmatinskoj zagori uz cestu Šibenik – Drniš. Na Capića njivama, kraj izvora Pećine, otkriveni su ostaci naselja iz starijega i srednjega neolitika — impresso i danilska kultura. Pronađeni su tragovi kuća i ognjišta, ulomci keramičkih posuda, te kamenoga i kremenoga oruđa. Na brijegu oko crkve Sv. Mihovila vide se ostaci prapov. zidina i ulomci ilir. keramike. Na istome mjestu ima srednjovj. grobova, od kojih su neki sa stećcima. Na njivama kraj izvora Pećine starohrv. je groblje u kojemu je nađen nakit.

LIT.: K. Stošić, Sela šibenskog kotara, Šibenik 1941, str. 104.

Z. Gu.

POKUPSKI BREST, selo kraj Petrinje. Drvena kapela Sv. Barbare imala je oslikan tabulat iz 1676. U drvenoj kapeli iz 1929. bili su dijelom očuvani stari oltari iz 1675. i 1678, propovjedaonica (1672) i škrinja. Selo, u kojemu je bio i niz starih drvenih kuća, uništeno je u agresiji na Hrvatsku 1991.

LIT.: G. Szabo, Drvene kapele u našoj domovini, HP, 1915. — A. Schneider, Popisivanje, 1940, str. 174. — A. Horvat, Između gotike i baroka, Zagreb 1975.

POKUPSKO, selo u Turopolju na lijevoj obali Kupe. U sr. vijeku pripadalo je opatiji cistercita u Topuskom, a od sred. XVI. st. zagrebačkome biskupu koji je tu imao utvrd (napuštena u XVIII. st.). Drvenu je župnu crkvu Sv. Marte zamijenila prostrana barokna župna crkva Sv. Ladislava koju je dao sagraditi (1736–39) zagrebački biskup Juraj Branjug, zaštitnik

POKAZNICA BISKUPA BRANJUGA iz 1747. Zagreb, Riznica katedrale

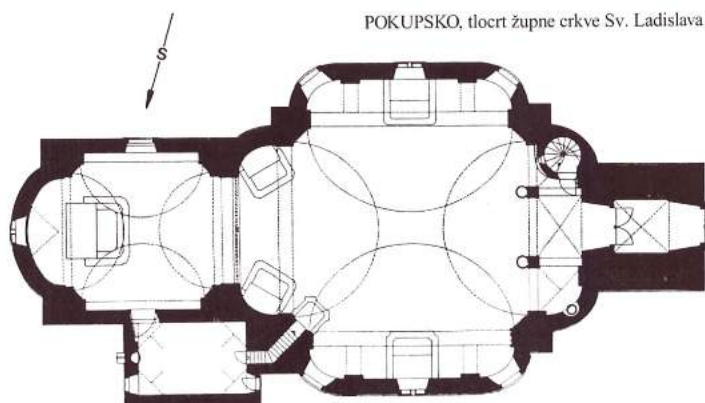
te župe, »u talijanskom stilu« (S. Pepelko): četverokutna lađa zaobljenih uglova presvođena je kupolom. Između lađe i svetišta umetnut je uzak prostor konkavno oblikovanih bočnih zidova; to je ujedno najranija pojava visokobarokne razvedenosti crkv. prostora u crkvenoj arhitekturi u Hrvatskoj. Raskošno oblikovani drveni oltari djela su kiparske radionice biskupa Branjuga i nose njegove grbove. Osobito se ističe središnja skupina kipova na gl. oltaru: kralju Ladislavu kraljica Jelena pokazuje hrv. grb, a anđeo ploču s riječima pohvale (poslije premazani). Crkvu opasuje cinktor s kulama i puškarnicama. Ta dragocjena barokna cjelina uništena je u ratu 1991.

LIT.: Đ. Cvitanović, Župna crkva Sv. Ladislava u Pokupskom, u zborniku: Pokupsko 1991, Velika Gorica 1991. — D. Baričević, Majstori drvorezbarske radionice biskupa Jurja Branjuga u Pokupskom, ibid. — Cultural Heritage of Croatia in the war 1991/1992, Zagreb, 1993. L. D.

POLAČA, selo Z od Benkovca. Na uzvisini Bičina glavica nalaze se ostaci zidina prapov. naselja i temelji ranokršć. crkve. U crkvi je nađeno nekoliko kasnoant. grobova i više ulomaka ranokršć. crkvenoga kamenog namještaja. Na istome su lok. vidljivi ostaci rim. zgrada. Na lok. Bičina pronađeno je više rim. nadgrobnih i zavjetnih spomenika s natpisima, a JZ od Glavice su ruševine prostrane građevine koja se u ispravama naziva Palatinum. U polju, na lok. Dvorine, nalaze se ostaci srednjovj. naselja; ruševina starije arhitekture ima i blizu Pribić bunara. P. se spominje u ispravama iz XI. st. kao sjedište starohrv. županije Sidraga.

LIT.: L. Jelić, Povjesno-topografske crtece o biogradskom primorju, VJHAD, 1898, str. 109. — B. Ilaković, Vranska regija u rimsko doba, Radovi HIJZ, 1971, 18. Z. Gu.

POLAČE, naselje na SZ strani otoka Mljeta s ostacima ant. građevina iz I–VI. st. Očuvani su monumentalni ostaci palače, vjerojatno ljetne rezidencije germanskoga komesa Pierusa. Na uglovima pročelja dvije su poligonalne kule (jedna očuvana u visini od 20 m), između kojih je smješteno pristanište i uvučeno pročelje sa središnjim većim ulazom te manjim ulazima s objiju strana. Pročelje iznutra služi kao dugi hodnik što spaja kule i

POKUPSKO, tlocrt župne crkve Sv. Ladislava